

шення в небезпеці, а також розкриття проблемних питань та наведення певних доводів щодо доцільності криміналізації цього виду злочину.

Ключові слова: залишення в небезпеці; небезпечний для життя та здоров'я стан; відносини взаємодопомоги; права і свободи людини; криміналізація залишення в небезпеці.

Анотація

Стойловский Р. В. Социальные и правовые основания криминализации оставления в опасности. — Статья.

Основной целью работы является раскрытие социальных и правовых оснований криминализации оставления в опасности, а также раскрытие проблемных вопросов, приведение определенных доводов о целесообразности криминализации данного вида преступления.

Ключевые слова: оставление в опасности; состояние, опасное для жизни и здоровья; права и свободы человека; криминализация оставления в опасности.

Summary

Stoylovskiy R. V. Social and legal grounds criminalization of leaving in danger. — Article.

The primary purpose of work is opening of social and legal grounds for criminalization of leaving in danger, and also opening of problem questions, advancing certain arguments about expedience criminalizing this type of crime.

Keywords: leaving in a danger; the state is dangerous for life and health; rights and freedoms of man; criminalization of leaving in danger.

УДК 343.54/55

О. М. Сікан

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ СІМ'Ї В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Сім'я є загально визнаною соціальною цінністю, інтегральним показником суспільного розвитку, який відображає моральний стан суспільства і є могутнім фактором формування демографічного потенціалу.

Особливий статус та значення сім'ї відображено в низці міжнародно-правових актів та національному законодавстві. Так, у Загальній декларації прав людини (1948 р.), Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1966 р.), Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.), Конвенції про захист прав людини та основних свобод (1950 р.) проголошується, що сім'я є природною та основною коміркою суспільства, яка має право на захист з боку суспільства і держави, а також даними нормативно-правовими актами регламентується неможливість довільного втручання в особисте і сімейне життя та зазначається право на захист законом від такого втручання чи таких посягань [1].

Зазначені на міжнародному рівні положення отримали подальший розвиток у національному законодавстві. Конституція України у ст. 51 проголошує охорону сім'ї, дитинства, материнства та батьківства державою [2]. Більш детально питання, пов'язані з інститутом сім'ї регламентовані галузевим законо-

давством. Так, зокрема, Сімейним кодексом України в пролонгацію міжнародним стандартам також закріплено статус сім'ї як первинної та основної комірки суспільства, регламентуються умови її створення, передбачається невтручання в сімейне життя особи, державна охорона сім'ї, визначаються завдання та принципи регулювання сімейних відносин і т. ін. [3].

Отже бачимо, що законодавець акцентує увагу на сім'ї як соціально-значимому для людини, суспільства та держави інституті і також проголошує її захист в контексті захисту прав людини, закріплюючи такі права, як право особи на сім'ю, право на невтручання в її сімейне життя, право на проживання в сім'ї, тим самим вказуючи на багатофункціональну сутність сім'ї та її значення як для окремо взятої людини, так для суспільства і держави в цілому.

Виконання конституційних положень передбачає необхідність створення системи пріоритетних заходів, які б забезпечували їх реалізацію. У зв'язку з цим слід згадати про Концепцію державної сімейної політики [4]. Концепція розроблена виходячи з потреби створення належних умов для життєдіяльності сім'ї в Україні і визначає загальну стратегію і пріоритетні напрями державної політики щодо сім'ї, передбачає здійснення цілісної системи заходів з максимальним урахуванням нових реалій: ринкової економіки, соціального партнерства, політичної демократії, всього того, що покликане зробити життя суспільства, кожної окремої сім'ї повноправним і ефективним. У Концепції визначаються шляхи розв'язання однієї з найважливіших загальносуспільних проблем України — стабільного існування та розвитку сім'ї, поліпшення її життєвого рівня, створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для життєвого визначення, інтелектуального, духовного, фізичного розвитку особистості починаючи з дитячого віку. Вона ґрунтується на визнанні пріоритету сім'ї в житті демократичного суспільства, її ролі у гуманістичному вихованні підростаючого покоління. В Концепції констатується нестабільна економічна ситуація в країні, зміна морально-етичних орієнтирів, що призводять до руйнування сімейних відносин, зростання рівня дитячої бездоглядності та безпритульності, загострення проблеми насильства в сім'ї, тощо. З метою досягнення поставлених завдань Концепцією, зокрема, передбачається необхідність розвитку наукових досліджень у сфері сім'ї, що в свою чергу зумовлює необхідність і даного дослідження.

Також актуальність досліджуваних питань пов'язана з майбутнім проведенням в Україні парламентських слухань на тему: «Інститут сім'ї в Україні: стан, проблеми та шляхи їх вирішення» [5] і реформуванням системи кримінальної юстиції у напрямі подальшої демократизації, гуманізації, посилення захисту прав і свобод людини відповідно до вимог міжнародних правових актів і зобов'язань нашої держави перед європейським та світовим співтовариством [6].

Взагалі вивчення сім'ї, шлюбу має глибоке практичне значення, воно є важливою передумовою розуміння багатьох процесів, які відбуваються у суспільстві. Як зауважила О. Д. Комарова, «сфера семьи и брачно-семейных отношений в силу своей полифункциональности всегда являлась объектом исследования многих общественных наук» [7, 240]. У відповідності до специфіки

свого предмета кожна наука виокремлює та вивчає з різних сторін функціонування та розвиток сім'ї: правознавство — відносини, пов'язані зі вступом у шлюб як об'єкта права; соціологія — як суспільний інститут, заснований на шлюбі та виконуючий у суспільстві певні функції; демографія — як первинну комірку відтворення населення; філософія — загальні питання життя людини в сім'ї; етнографія — особливості культури та побуту сім'ї у різних народів і т.д. Як зазначив П. Кубадинський, «не существует такого социального института, который был бы так чувствителен к изменениям, наступающим в общественной жизни, и с такой наглядностью отражал бы успехи общественно-исторического процесса, его трудности и противоречия, как семья» [8, 22].

На сьогодні існує чимало проблем належного функціонування сім'ї, що можна пояснити особливостями динаміки політичного, соціально-економічного і правового розвитку України. І якщо з позиції регламентації у законодавстві основних засад та визначення статусу сім'ї питання можна вважати більш-менш вирішеним, за виключенням деяких колізійних моментів відносно деяких дефініцій даного інституту, то питання належної охорони даної сфери відносин досі залишається відкритим.

Будучи первинною коміркою суспільства, сім'я потребує всебічної соціально-економічної та правової підтримки з боку держави, їй, як особливому соціальному інституту, необхідна охорона з боку різних галузей права: міжнародного, фінансового, цивільного, трудового, сімейного у тому числі і кримінального.

У цьому аспекті хочу погодитися з Ю. В. Усковою, яка зазначає, що в системі правових засобів охорони інтересів сім'ї важливе місце має належати кримінальному законодавству [9, 17]. Так, дійсно, здійснення державної охорони тих чи інших відносин є не повним без механізмів кримінально-правового впливу, а значить, у подальшому при здійсненні суспільно небезпечних посягань на суспільно важливі відносини держава не матиме змоги належним чином відреагувати на такі негативні прояви.

Звертаючись до Кримінального кодексу в частині охорони сім'ї, одразу виникає ряд запитань, зокрема — чи охороняє Кримінальний кодекс зазначений інститут взагалі; якими безпосередньо нормами це здійснюється; чи є достатньою така охорона; які проблемні питання кримінально-правової охорони сім'ї, дитинства, материнства та батьківства можна виділити та які шляхи їх вирішення можна запропонувати.

Отже метою даного дослідження є вивчення кримінального законодавства на предмет наявності норм, направлених на охорону сім'ї, та удосконалення кримінального законодавства у цій сфері.

Зазначимо, що питання кримінально-правової охорони сімейних відносин не є зовсім новим для кримінально-правового законодавства та доктрини. На різних історичних етапах, залежно від суспільно-політичної ситуації тим чи іншим чином приділялася в більшій чи в меншій мірі увага злочинним посяганням та охороні даної сфери суспільних відносин.

Такі вчені, як Я. М. Фойницький, Л. С. Белогриць-Котляревський, М. С. Таганцев та інші свого часу в рамках загальнотеоретичних питань кримінального

права розглядали специфіку злочинів, скоюваних проти члена своєї сім'ї (батько-вбивство, вбивство подружжя, дітовбивство і т. ін.) [10]. Найдавніша пам'ятка права східних слов'ян — «Руська правда» в першій її статті містила саме кримінально-правову норму, що передбачала посягання на сімейні відносини: «Убъет муж(ъ) мужа, мьстить брату брата, или сынови отца, любо отцю сына, или братучаду, любо сестрину сынови; аще не будеть кто мьстя, то 40 гривен за голову; аще будет русин, любо гридин, любо купчина, любо ябетник, любо мечник, аще изъгой бедеть, любо Словении, то 40 гривен положить за нь» [11].

В умовах сьогодення проблемами охорони сім'ї, в тому числі кримінально-правової, займаються такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як О. І. Белова, В. О. Ткачова, Л. В. Кулачок, Н. О. Гордєєва, Р. В. Браннік, Л. А. Авдєєва, Г. А. Решетникова, Ю. В. Ускова, Р. Г. Тляумбетов, Ф. Г. Бурчак, І. М. Даньшин, В. О. Навроцький, П. С. Матишевський та інші.

Аналіз чинного кримінального законодавства України показує, що у ньому не міститься окремого розділу, який би охороняв сімейні відносини. Таке положення значно утруднює процес дослідження практичних та теоретичних проблем кримінально-правового захисту сім'ї. Окремі види злочинів, що, на нашу думку, безпосередньо на них посягають, треба шукати в різних розділах Особливої частини Кримінального кодексу. До них можна віднести такі види: ст. 148 «Підміна дитини», що нині міститься у розділі 3 «Злочини проти волі, честі та гідності особи»; ст. 164 «Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей», ст. 165 «Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків», ст. 166 «Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування», ст. 167 «Зловживання опікунськими правами», ст. 168 «Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння)», ст. 169 «Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння)» — у розділі 5 «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина» [12]. Такий висновок ми робимо, враховуючи спеціальні ознаки, характерні для сімейних відносин, — це спеціальний суб'єктний склад (суб'єктами сімейних правовідносин можуть бути тільки фізичні особи, подружжя, діти, батьки, онуки і т.д.); своєрідність юридичних фактів, які породжують сімейні правовідносини (шлюб, спорідненість, материнство, батьківство, усиновлення тощо); тривалість існування (сімейні відносини, як правило, є тривалими за часом); індивідуалізація учасників і неможливість передачі прав та обов'язків іншим особам; особисто-довірчий характер відносин.

Саме специфіка сімейних відносин і їх однорідний характер ми вважаємо підставою для об'єднання злочинних посягань на них в окремому розділі Особливої частини Кримінального кодексу України з назвою «Злочини проти сім'ї». Такий крок, вважаємо, має сприяти вирішенню теоретичних та практичних проблем відповідальності за злочини проти сім'ї та їх дослідженню у єдності та взаємозв'язку.

Якщо в даному аспекті звернути увагу на зарубіжне законодавство, то слід зауважити, що низка кримінальних кодексів зарубіжних країн, як, наприклад, КК Російської Федерації, КК Казахстану, КК Узбекистану, КК Латвій-

ської Республіки та інші, вже сьогодні містять у своєму складі окремий розділ (главу), що передбачає відповідальність за посягання на сім'ю [13–16].

Відсутність систематизованої охорони сім'ї у кримінальному законодавстві України вважаємо нелогічним. Адже, якщо і на міжнародному, і на національному рівнях регламентується особливий статус сім'ї, передбачається необхідність її охорони, визнається її значення як для людини, суспільства та держави загалом, то чому ж тоді Кримінальний кодекс, завданнями якого є охорона найбільш важливих суспільних відносин, благ, цінностей та інтересів від злочинних посягань, не передбачає окремого розділу, який би системно охороняв дану сферу. Пропонуємо законодавцю звернути увагу на дану прогалину в механізмі захисту державою та суспільством даної сфери суспільних відносин.

А також зазначимо, що до вказаного розділу, окрім перелічених видів злочинів, необхідно включити ще низку суспільно небезпечних діянь, що посягають на сімейні відносини і потребують подальшої криміналізації.

І перше, на що хочемо звернути увагу, досліджуючи проблемні питання, пов'язані з належним функціонуванням та охороною інституту сім'ї, це існуюча в суспільстві проблема сімейного насильства. Дана проблема тривалий час залишалася територією усталених звичаїв та традицій. Будь-яке втручання у сімейні стосунки з боку держави та суспільства вважалося порушенням таємниці приватного життя та категорично не припускалося. Та нинішнє сьогоднішнє потребує адекватної реакції держави на існуючу проблему. Згідно з Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» № 2789 від 15 листопада 2001 р. насильством у сім'ї є будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю. По відношенню до осіб, які вчинили насильство в сім'ї, застосовуються спеціальні заходи попередження, що мають запобіжний характер щодо майбутніх випадків сімейного насильства. Це заходи адміністративної відповідальності, заходи цивільно-правової відповідальності і заходи кримінальної відповідальності [17].

Щодо заходів кримінальної відповідальності, слід одразу зауважити, що Кримінальний кодекс України не містить спеціальної норми, яка б передбачала відповідальність особи за вчинення насильства в сім'ї. Перше, що з цього приводу треба сказати, що в сучасній науці відсутні джерела, які виражають комплексний підхід до вирішення проблем насильства в сім'ї саме кримінально-правовими засобами. Проблема дискутується фрагментарно. А оскільки відсутнє єдине концептуальне теоретичне обґрунтування наявності (чи відсутності) кримінально-правової специфіки внутрішньосімейних насильницьких злочинів — це питання так і залишається невирішеним на законодавчому рівні, що в свою чергу робить актуальним приділення уваги даній проблемі та необхідності її дослідження.

Якщо казати про суспільну небезпеку сімейного насильства та його поширеність і латентність в суспільстві, то, безсумнівно, дискусія буде вирішена

у бік необхідності криміналізації таких посягань. У цьому аспекті нами пропонується створення спеціальної норми про кримінальну відповідальність за вчинення насильства в сім'ї та віднесення її до розділу злочинів проти сім'ї, обґрунтовуючи запропоноване саме специфікою сімейних відносин, про яку вже йшлося. В аспекті відмежування даних злочинів від інших, хочу погодитися з думкою М. Г. Малікова, який критерієм відмежування називає наявність специфічної сімейної мотивації та характерні форми насилля [18, 51].

Безумовно, специфіка даної групи суспільних відносин, вимагає такого механізму регулювання та захисту, який би не зруйнував вкрай сімейну сферу взаємин, а, навпаки, допоміг би досягти встановленої галузевим законодавством мети: зміцнення сім'ї, як соціального інституту та як союзу конкретних осіб; укріплення почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї; побудові сімейних відносин на паритетних основах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги та підтримки; забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку. Отже, механізм захисту сім'ї кримінально-правовими засобами має бути таким: визнати сім'ю (сімейні відносини) об'єктом кримінально-правової охорони, тобто доповнити ч. 1 ст. 1 Кримінального кодексу України словами «сім'ї»; визначити систему видів злочинних посягань на них та об'єднати їх за ознаками родового об'єкта в окремий розділ Кримінального кодексу «Злочини проти сім'ї»; а в деяких складах злочинів передбачити посягання на особу, яка перебуває з винним у сімейних відносинах, як кваліфікуючу ознаку, та за таких умов посилити кримінальну відповідальність. В цьому аспекті, як приклад, хочу розглянути склад злочину, передбачений ст. 115 КК України. Сьогодні умисне вбивство без кваліфікуючих ознак, передбачених ч. 2 ст. 115, а також без ознак, передбачених ст. ст. 116–118, зокрема в обопільній сварці чи бійці або з помсти, ревнощів, інших мотивів, викликаних особистими стосунками винного з потерпілим, підлягає кваліфікації за ч. 1 ст. 115 [19, 266], тобто кримінальний закон ні яким чином не враховує цю обставину ані при кваліфікації, ані при призначенні покарання, що вважаю невірним, адже особливий характер стосунків між особами та значимість сім'ї для окремої людини, суспільства та держави в цілому потребує належного захисту з боку держави, а без кримінально-правових засобів це не є можливим. Тому пропонується доповнити ч. 2 ст. 115 КК України складом, який передбачатиме відповідальність за вбивство особи, що перебуває з винним в сімейних стосунках. Одразу ж зауважуємо на необхідності визначення для кримінального законодавства дефініцій «сім'я», «сімейні відносини та правовідносини», «член сім'ї», «близький родич», «своєк», «особа, що перебуває з винним у близьких стосунках» і т.д. Ці поняття впливатимуть на кваліфікацію скоєного. Пропонуємо таке визначення зробити у примітці до статті.

Також у питаннях, пов'язаних з профілактикою та охороною сім'ї та особи від сімейного насильства, хочу підтримати думку В. О. Тулякова, який вважає за доцільне посилити кримінальну відповідальність у сфері сімейних відносин хоча б за допомогою доповнення переліку обставин, що обтяжують покарання,

закріплених у ч. 1 ст. 67 КК України такою формою, як «здійснення злочину у відношенні члена сім'ї» [20, 765].

Наступне питання, що може виникнути — це розташування норм направлених на охорону сім'ї в системі Особливої частини Кримінального кодексу України. Як слушно зауважують В. Тацій та В. Сташис, «від вдалого розташування у певному порядку норм Особливої частини багато в чому залежить їх практичне застосування, теоретичне осмислення окремих складів злочинів, усвідомлення їх взаємозв'язку та особливостей [21, 7].

Якщо звернутися до історії у вирішенні даного питання, то треба відмітити, що дореволюційне кримінальне законодавство Росії (враховуючи спільне історичне минуле — України) полягало у захисті не якого-небудь приватного блага конкретної особи, а в першу чергу сім'ї та сімейних відносин як блага суспільного, що забезпечувало стабільність держави, а тому перебувало під її особливим захистом. Така охорона була необхідна в ім'я суспільних інтересів, при яких посягання на сімейний союз належали до групи посягань проти необхідних умов гуртожитку [22].

Якщо звернутися до міжнародного досвіду, то Кримінальний кодекс РФ у даному аспекті пішов шляхом охорони сім'ї крізь призму інтересів особи. Останній підхід вважаю не досить виваженим, адже посягання на сім'ю, зокрема і насилля в сім'ї порушує не тільки інтереси особи, але перешкоджає функціонуванню сімейної організації як «первинної комірочки суспільства». В цьому аспекті слід згадати, що сім'я, як складний соціальний феномен, виступає важливим фактором соціалізації осіб, є ланкою, що поєднує окрему особу, дитину і суспільство, тому пропонується розділ «Злочини проти сім'ї» розмістити після низки злочинів, що передбачають захист основних прав і свобод людини. Відносно системи побудови Особливої частини КК України знову ж таки приєднуємось до думки В. О. Тулякова, який пропонує виділення у кримінальному законодавстві розділів, присвячених злочинам проти особи, сім'ї, суспільства та держави [23, 218]. Таке положення даного розділу відображатиме сутнісну характеристику сім'ї як проміжного, поєднуючого звена, первинної та основної комірочки суспільства, її роль у житті окремої людини, суспільства та держави.

Література

1. Международное право : сб. док. / [А. Ф. Трояновский, Ю. В. Чайковский] ; под ред. М. Е. Черкеса. — О. : Феникс, 2010. — 768 с.
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
3. Сімейний кодекс України // Голос України. — 2002. — 26 лют., № 38.
4. Концепція державної сімейної політики [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 46–47. — Ст. 404. — Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.
5. Про внесення зміни до Постанови Верховної Ради України «Про проведення парламентських слухань на тему: «Інститут сім'ї в Україні: стан, проблеми та шляхи їх вирішення» : постановва від 19 трав. 2011 р. № 3380-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.

6. Концепція реформування кримінальної юстиції України : затв. Указом Президента України від 8 квіт. 2008 р. № 311/2008 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi
7. Комарова О. Д. Демографические аспекты изучения семьи // *Семья: традиции и современность*. — М., 1990.
8. Кубадински П. Долг семейный и общественный / П. Кубадински. — М. : Юрид. лит., 1988. — 192 с.
9. Ускова Ю. В. Уголовно-правовая охрана семьи : дис. ... канд. юрид. наук / Ю. В. Ускова. — Краснодар, 2001. — 188 с.
10. Фойницкий И. Я. Уголовное право. Посягательства личные и имущественные / И. Я. Фойницкий. — 5-е изд. — С.Пб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1907. — 271 с.
11. Юшков С. В. Нариси з історії виникнення і початкового розвитку феодалізму в Київській Русі / С. В. Юшков ; відп. ред. В. А. Смолій ; АН України, Ін-т історії України, Археогр. коміс. — К. : Наук. думка, 1992. — 352 с.
12. Кримінальний кодекс України 2001 р. // *Відомості Верховної Ради України*. — 2001. — № 25–26. — Ст. 131.
13. Уголовный кодекс Российской Федерации // *СЗ РФ*. — 1996. — № 25.
14. Уголовный кодекс Республики Казахстан : Закон Республики Казахстан от 16 июля 1997 г. № 167 (Ведомости Парламента РК, 1997 г., № 15-16, ст. 211) / предисл. И. И. Рогов. — С.Пб. : Юрид. центр Пресс, 2001. — 466 с.
15. Уголовный кодекс Республики Узбекистан / вступ. ст. М. Х. Рустамбаев, А. С. Якубов, З. Х. Гулямов. — С.Пб. : Юрид. центр Пресс, 2001. — 338 с.
16. Уголовный кодекс Латвийской Республики / науч. ред. и вступ. ст. А. И. Лукашов, Э. А. Саркисова ; пер. с латыш. А. И. Лукашов. — С.Пб. : Юрид. центр Пресс, 2001. — 313 с.
17. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15 листоп. 2001 р. № 2789-III.
18. Маликов М. Г. Проблемы преступности в семье // *Следователь*. — 2006. — № 5. — С. 51–52.
19. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. — 4-те вид., переробл. та допов. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — К. : Юрид. думка, 2007. — 1184 с.
20. Туляков В. О. Профілактика насильства в сім'ї: проблеми і перспективи // *Актуальні проблеми держави і права*. — 2003. — Вип. 18. — С. 764–769.
21. Тацій В. Новий кримінальний кодекс України / В. Тацій та В. Сташис // *Право України* 2001. — № 7. — С. 3–9.
22. *Історія держави і права України : підруч. для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів. У 2 ч. Ч. 1 / А. Й. Рогожин, М. М. Страхов, В. Д. Гончаренко [та ін.]*. — К. : ІнЮре, 1996. — 368 с.
23. Туляков В. О. Генезис кримінального права України // *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. — 2006. — Т. 5. — С. 213–218.

Анотація

Сікан О. М. Стан та перспективи кримінально-правової охорони сім'ї в законодавстві України. — Стаття.

Значення сім'ї як первинної та основної комірки суспільства, загально визнаної соціальної цінності потребує належної охорони з боку держави. Оскільки кримінальне право охороняє від суспільно-небезпечних посягань тільки найважливіші суспільні відносини, блага, цінності та інтереси, то відсутність кримінальної охорони сім'ї, важливий статус якої регламентовано як в нормах міжнародного, так і національного законодавства, вказує на недостатній рівень охорони даної сфери державою. У зв'язку з цим пропонується доповнити Особливу частину Кримінального кодексу окремим розділом: Злочини проти сім'ї.

Ключові слова: сім'я, сімейні відносини, кримінально-правова охорона сім'ї, сімейне життя, насильство в сім'ї.

Аннотация

Сікан О. Н. Состояние и перспективы уголовно-правовой охраны семьи в законодательстве Украины. — Статья.

Значение семьи как первичной и основной ячейки общества, общепризнанной социальной ценности, требует надлежащей охраны со стороны государства. Поскольку уголовное право охраняет от общественно-опасных посягательств наиболее важные общественные отношения, блага,

ценности и интересы, то отсутствие уголовной охраны семьи, особый статус которой регламентирован нормами международного и национального законодательства указывает на недостаточный уровень охраны государством данной сферы. В связи с этим предлагается дополнить Особенную часть Уголовного кодекса разделом: Преступления против семьи.

Ключевые слова: семья, семейные отношения, уголовно-правовая охрана семейных отношений, семейная жизнь, насилие в семье.

Summary

Sikan O. N. State and prospects of criminal-legal protection of family in the legislation of Ukraine. — Article.

The significance of a family as initial and fundamental society cell and universally recognized social value demands proper protection on government's side. Since criminal law protects the most important social relations, welfare, values and interests from dangerous encroachments upon society, absence of criminal protection of family which status is regulated by the norms of international and national legislation, indicates the insufficient level of government protection of the present sphere. In this connection it is proposed to complete the Particular part of Criminal Code with the following section — Crimes against family.

Keywords: family, family relationships, criminal-legal protection of family relationships, domesticity, domestic violence.

УДК 343.23-053.6

А. І. Брайловська

ДІЯННЯ ЯК ОЗНАКА ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗЛОЧИНУ НЕВИКОНАННЯ ЧИ НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ ЩОДО ОХОРОНИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ

В Україні вперше із прийняттям Кримінального кодексу 2001 р. відбулась криміналізація діяння — неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (ст. 137 КК). У даній статті ми ставимо собі за ціль — проаналізувати та виявити особливості такої ознаки об'єктивної сторони даного злочину, як діяння. Таке дослідження, як на нашу думку, є важливим для полегшення кваліфікації діяння та розмежування суміжних складів злочинів.

Враховуючи те, що диспозиція ст. 137 КК України є описовою, можна говорити про об'єктивну сторону вказаного вище злочину як сукупності ознак, що з зовнішньої сторони характеризують невиконання або неналежне виконання професійних чи службових обов'язків щодо охорони життя та здоров'я неповнолітніх.

Характерними ознаками об'єктивної сторони вважаються: суспільно-небезпечна дія або бездіяльність особи, спосіб, час, місце, обстановка, засоби вчинення злочину, суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок між діянням та наслідками. Усі ж зазначені ознаки, з погляду їх описування у диспозиціях статей Особливої частини КК України, можна поділити на дві групи: обов'язкові і факультативні. Враховуючи те, що склад розглядуваного злочину належить до матеріальних, встановлення таких ознак, як суспільно небезпечна дія (являє собою невиконання або неналежне виконання шляхом дії або